

Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.

Janko Mlakar.

(Dalje.)

Medtem se je že namreč nekoliko zvedrilo. Dež je ponehal in megle so se toliko razkadile, da so se videli razven Adamella vsi vrhovi, ki obdajajo Madronsko ledeno morje. Mahnil sem jo torej kaj urno po ozki, komaj vidni stezi, ki vodi za hišo precej strmo navzgor. Črez dober četrt ure sem stopil že na sneg. Ker sem imel jako natančen zemljevid s seboj, se nisem nič bal, da bi zašel. Jako čudno se mi je pa zdelo, da nisem našel nobene, niti najmanjše sledi od hribolazca in vodnika, ki sta zjutraj morala todi hoditi.

Mislil sem že, da sem malo zašel, ko zagledam pred seboj majhen kotel in v njem par jezerc. Bil sem že 2661 *m* visoko in mično jezerce (Lago Scuro) z malimi ložami krog sebe mi je pojasnilo, da sem na pravem potu.

Nad kotlom se pečine vedno bolj kopičijo in se naposled združijo v smelem vrhu, ki se imenuje po jezeru v svojem vznožju Corno del Lago Scuro (3164 *m*). S Cimo di Presena (3069 *m*) je zvezan s silno razoranim grebenom, ki se pa tik pod omenjenim vrhom zniža do 3011 *m*. To sedlo imenujejo sedaj Passo di Presena, kakor ga je krstil znani planinec Payer, ki je oblezel skoraj vse vrhove Presanellske skupine.

Pot sem imel torej jasno začrtano. Obiti sem moral črne stene grebena in jo mahiniti proti škrbini, ki se mi je morala pokazati vsak hip. Del kotla onstran jezer mi je obetal zložno pot; žalibog, da je ostalo le pri obetih. Kajti jedva sem stopil na sneg, že sem se vdrl do pasu in stal v vodi. Prepričal sem se o resničnosti pregovora, ki pravi, da pogled vara, obenem pa tudi spoznal, od kod se — napajajo jezerc!

Kotel je namreč poln studencev, ki izpodjedajo sneg. Tako nastane naposled le dobro ped debela plast, ki komaj čaka, da jo kak hribolazec predere. Ker nisem videl nikjer nobene luknje v snegu, sem po pravici sklepal, da sem prvi hribolazec, ki je prevzel to delo. Zaslužil sem pa dobro dnino, kajti navrtal sem še precej lukenj, preden sem prišel na trdna tla. Zdajci sem tudi že zagledal takoj nad seboj Presensko sedlo, izza katerega me je pozdravljala kos modrega italijanskega neba. Še dobrih deset minut in bil sem na vrhu.

Razgrnil sem havelok po snegu, legel nanj ter gledal v krasni svet, ki se mi je nenadoma odprl. Pred menoj so se vrstili mogočni gorski grebeni; med njimi sem videl tuintam globoke doline, obrobljene od lepih zelenih planin; te pa ločijo širne, z velikanskimi skalami posejane groblje od strmih ledenikov, ki so z njimi okovane vse severne stene od Corna de Lago Scuro noter do Presanelle (3564 m). Vse to je obsevalo žarko italijansko solnce, kakor da bi bili Lahi naročeni na lepo vreme.

Ko sem se bil nekoliko razgledal, začnem natančneje motriti svet v bližini. Moral sem se namreč zanimati za pot, ki vodi s sedla v dolino.

Neposredno s sedla se pride na širni Presenski ledenik, ki je z njim pokrit ves kotel med strmimi stenami vrhov Cresta Casa Madre (3105 m) na zahodu in Busazza na vzhodu. Na koncu ledenika sem pa opazil nekaj malih jezerc. Zemljevid me je takoj podučil, da so to Laghi di Presena in da moram mimo njih v dolino.

Hotel sem jo že odpihati navzdol, ko mi obvisi pogled na smelem stožcu Cime di Presena, ki se je dvigala komaj petdeset metrov nad menoj. Urno odložim nahrbtnik in jo udarim nanjo. Lotil sem se je pa od severo-zahodne, ledene strani. Ker je na tej plati strmina zelo velika, sem se moral oborožiti celo z derezami, da mi ni bilo treba sekati preveč stopinj. Razgleda sicer nisem imel posebno večjega kakor s sedla, zato sem pa spoznal, zakaj nisem našel med potjo nobene sledi.

Ko se namreč na vrhu ozrem proti Adamelli, zapazim v vznožju sten Cigolona lezti človeško postavo, v kateri sem s pomočjo daljnogleda spoznal vodnika zedinjene Italije. Ko bolj natanko ogledujem okolico, uvidim takoj, da je mož svojega gospoda vodil popolnoma drugod, nego sem hodil jaz. S sedla sta najbrže šla globoko doli v Val Ronchina, odtod sta pa prišla na stezo, ki vodi iz planine Bedole do Lipskega doma. Na ta način sta se ognila sitnega dela, ki sem ga opravil jaz v kotlu jezera Lago Scuro.

Ker nisem hotel, da bi me bil vodnik prehitel, sem splezal po skalah nazaj na sedlo in jo udrl po ledeniku navzdol. Ker ga je še pokrival debel sneg, sem se tuintam še precej prijetno vozil. Radoveden sem bil, če bom zadel v dnu na stezo laškega planinskega društva. Toda zaman sem napenjal oči. Moral sem se torej zopet zaupati zemljevidu. A komaj sem storil nekaj korakov, sem začuden obstal. Pred menoj se je namreč odprl velik, ne preglobok kotel, ki je, rekel bi, kar posejan z večjimi in malimi jezerci.

Slišali smo že, da moraš po Adamellovem kraljestvu kar paziti, da ne telebiš v kako jezerce. Toda tako ljubkih gorskih jezer, kakor so Presenska (Laghi di Presena), ki si v njih Presenski lednik ogleduje svojo belo obleko, pač tudi tu ne najdeš izlahka.

Šest jih je vseh skupaj. Tri obdajajo ledenik kakor v polumescu ter mu oblivajo vznožje. Ostala tri se pa vrste skoraj v ravni črti do škrbine del Paradiso. Srednje jezero, ki je največje, leži tik pod temnimi stenami razoranega Castellaccijevega grebena (3028 m),

Na njegovem bregu sem sedel celo uro, zrl na mirno vodno gladino, na strme stene ter se prepustil popolnoma občutkom, katere mi je zbujal mir, ki vlada v tej samoti.

Toda treba je bilo misliti na odhod; kajti popoldne se je že nagibalo, a bil sem še vedno 2600 m visoko. Preden se odpravim, pogledam še enkrat na ledenik. Tu zagledam nenadoma na belem sedlu temno postavo. Bil je vodnik. Takoj sem glasno zaukal, da bi ga opozoril nase. Toda mož očitvidno ni maral za mojo družčino. Mesto da bi se bil popeljal po snegu do jezer, jo je mahnil pod stene Corna del Lago Scuro; kmalu je izginil v skalovju.

No, jaz nisem posebno žaloval za njim, marveč sem se napotil proti Monticellijevemu sedlu. Onstran zadnjega jezera dospem na dosti široko, s prodom posuto škrbino, odkoder zagledam pod seboj globok jarek, v daljavi pa košček Tonalske ceste. Stvar mi pa ni bila popolnoma jasna. Kajti jarek se mi je zdel zavit proti severovzhodu, dočim sem se jaz moral držati severozahodne smeri, ako nisem hotel delati prevelikega ovinka. Na zemljevidu sem namreč videl zarisano neko škrbino v Monticellijevem grebenu, skozi katero sem upal priti na cesto že blizu Ponte di Legno. Poiskati sem si torej moral dotično škrbino.

Ker mi ni kazalo delati velikih ovinkov okrog jezer, splezam urno po lahkih skalah na greben. In ni mi bilo žal. Na levi sem namreč zagledal globoko zarezo, pred seboj pa krasno zeleno ravan, in sredi nje belo Tonalsko cesto. Urno se ozrem še enkrat na jezera

in strahovito razpokani jezik, ki ga izteguje Presenski lednik globoko v dolino, potem se pa začnem spuščati po dosti strmih pečinah v škrbino. Neki gladki steni se umaknem proti zadnjemu jezeru in kmalu nato stojim pred edinim kažipotom, ki sem ga videl na »poti« od Lipskega doma do Tonalske ceste.

Ta prijatelj vseh hribolazcev, ki potujejo brez vodnika, me pouči, da stojim na »Rajski škrbini« (Passo del Paradiso, 2573 m). In zares nosi to sedlo po pravici svoje lepo ime. Zakaj, pogled v Camoniško dolino (Val Camonica) in na Ponte di Legno se mi je v resnici zdel rajsko lep. Začutil sem kar nekako hrepenenje po tem laškem gnezdu.

Zato sem hitel po strmih skalah navzdol, kar se je dalo. Podili so me tudi studenci, ki zajemajo menda svoje moči v jezerih ter se vlivajo v neštivilnih curkih čez pečine. Nekateri so bili namreč tako predrzni, da so iskali poti pri meni v rokavih, čevljih, da, celo za vratom. Ker nisem prijatelj take mokre družčine, sem bil prav vesel, ko sem naposled dospel v dno stene, kjer sprejema studence globok jarek v svojo strugo. — Deloma po snežišču, deloma po skalovju dospem slednjič na zelena tla. Še dva, trije griči, potem četrť ure poti po travnikih in bil sem na gladki Tonalski cesti, ki veže Val di Sole s Camoniško dolino.

Tonalsko sedlo (Passo del Tonale 1884 m) tvori državno mejo med Avstrijo in Italijo. Jaz sem stopil na cesto kake pol ure pod sedlom. Dogana (mitnica) ob cesti me je opomnila, da sem že na laških tleh. Ker nisem kadilec, sem šel kaj mirne vesti mimo.

Dva »leblajtarja« sta ob cesti balinala. Bila sta tako zatopljena v svoje delo za varstvo in korist domovine, da me niti zapazila nista, akoprav se v mojih gorskih čevljih ne da hoditi tihotapsko.

»No, vama bi človek lahko ukradel dogano; gotovo bi jo pogrešala šele zvečer, ko bi bilo treba iti vanjo spat«, sem si mislil in prav žal mi je bilo, da nisem imel v nahrbtniku par sto smodk.

Val Camonica je od sedla noter do Ponta di Legno prav malo obljudena. Le tuintam stoji kaka borna kočica na zelenih bregovih šumečega Oglija. Ob poletnem času je ta potok precej krotak. Kadar se pa do dobrega napoji, kakor n. pr. spomladi, ko začne sneg kopneti, podivja kakor vsi pijanci, da ji struga ni zadosti široka. Takrat preplavi vso ravan s svojimi mlečnobelimi valovi. Zato so v novejšem času zgradili cesto visoko gori nad njegovo strugo, da se ne more niti v največji jezi povzpeti do nje. (Dalje prihodnjič.)

Strma Peč (Monte Cimone, 2380 m).

Dr. H. Tuma.

(Konec.)

La Vieno sva stopila okoli 11. ure, na vrh ob četrta na eno. S Strme Peči je krasen pogled na Poliške Špice, na Kaninsko skupino in kakor narisan leži pred teboj proti severu mejni koroško-italijanski lanec od Póldnašnje Špice pa do Dunjskega Vrha, globoko pod teboj pa pregledaš celo Dunjo z zaselki visoko na zelenih plogih nad globoko deprjo Dunjskega hudournika. Od Strme Peči doli se vidi zeleni hrbet Costa di Godiz, kar je Marinelli še pisal Goliz (= naš »Golec«). Ves lanec Strme Peči je na sever strmo odsekan; edini lažji prehod je že imenovani čez Useiz, vsi drugi prehodi so težke ture. Naravnost proti jugu, od velikega Kanina sem je vrh Krnica (2434 m), pred njim nad Reklanico Monte Baba (1700 m), Ciuc del Corvat (1971 m) ali tudi Ciuc di Plasich in Col Sclav (2157 m). Potem pa se dviga Monte Sarte (2324 m), z dolgim ponižujočim se hrbtom Cresta Indrinizza, rezijanski: »Grébeni nad Ždrinico«, ki se končuje v Pic di Mezzodi (1782 m). Na sedlecu Sela Buja za njim stoji v mični legi planinska kočica, ki služi tudi v vojaške namene. Imenuje se raditega Caserma Regina Margherita.

Ker so se jele od juga nabirati goste megle, nisva na vrhu ostala niti celo uro; malo po eni sva odrinila. Šla sva naravnost po šijah doli na rob Viene. Ta rob je lepo upognjen kakor locenj in po celi dolžini globoko preklan, tako da zeva široka poč od ene šije do druge. Očitno je, da zmrzel sčasoma odrine odkrhan rob. — S sedla doli ni nikakega prehoda; stopila sva na severni vrh nad Vieno (2080 m) ter šla po grebenu dalje do nad Škrbine v Dolu (Forca di Vandul 1981 m). Hodi se ves čas po lovtih, kateri proti škrbini odpadajo posebno strmo, tako da je treba nekoliko plezati. Forca Vandul velja za neprehodno. V gorenjem delu, vsaj kakih sto metrov strmine doli pa se gotovo pride, in kolikor mi je Marcon pravil, bi se naredila precej težka tura tudi po pečni debri naprej v Rio di Saline. Od škrbine sem hotel ali po grebenu proti vrhu Zabus ali pa pod vrholom po policah približno v eni ravni in potem položno po pašnikih doli na visoko planoto pod Montažem. Marcon pa je trdil, da ve za dobro stezo, ki privede brez truda v Casero di Pecol.

Spustila sva se torej s škrbine doli po precej strmih senožetih in potem poševno do roba gozda. Jako zanimive so tod visoke luknjaste pečine iz laborja, ki izgledajo prav fantastno. Luknje so

kakor od dima zakajene in se vrste druga nad drugo kakor male sobice po nadstropjih. Malo oddaleč izgleda vse kakor morska goba. — Po poti sva srečavala žanjice pri delu, skoraj vedno posamič. Raztezna občina Raccolana odda namreč vsako leto vse občinske pašnike in senožeti v zakup podjetnikom posameznih sirarnic. Ti pa imajo pravico nele do pašnje, marveč tudi do košnje in smejo seno prodajati. Planine se navadno oddajajo v zakup za dobo 7 do 9 let, sedanji zakupniki plačujejo na leto 14.000 lir.

Z Marconom sva pa zabredla prav v goščo, kjer sva se plazila po strminah in grapah, pa tudi čez rogovilaste macesne, ki so jih bili plazovi podrli. Izgubila sva pri tem dobro poldrugo uro in sva stopila prav izpehana na Casero Pecoli ob tri četrt na štiri. Polagoma idoč sva prišla v nevejsko koč ob 5·20 popoldne. Ako bi bila porabila gorenje police, bi bila tam v poltretji uri. Vreme se je jelo čmeriti. Zato sem stopil v nevejsko kočo prav z namenom, da se odpočijem. Dejansko mi je drugi dan ostajal za prisiljen počitek, ker so goste megle zagrnile vse vrhove. Čital sem ves dan spise Nikola Cobol, ki jih je zbral leta 1907 v knjigo »Alpi Giulie«. Mrgoli v njih napak; največ je prepisal poročila tržaškega turista Kramarja, drja. Kugyja in prof. Gstirnerja. Očitno pa ni vsega razumel, ker menda sam ni kdove kaj turista. Kjer dodaja kaj svojega, je gotovo zgrešeno. Vsa Montaška skupina mu je izključno na italijanski zemlji; sploh se mu smešno zdi, da bi Slovenci imeli imena; »Huda Paliza«, za Montaž, se mu zdi otročja iznajdba, ker ne loči izraza palica in polica! Žal mi je bilo pri tem le, da se Slovenci nismo še tako daleč povzpeli, da bi izdali knjigo o lepih naših Julijskih Alpah.

Nevejska koč se je otvorila 13. avgusta 1888. Prej je služila drvarjem. Kupili so jo nekateri rodoljubi videmski ter darovali Società Alpina Friulana. Ta jo je razširila in prezidala, tako da daje sedaj dobro zavetje in postrežbo utrujenemu turistu. Prva dva Slovenca, ki sta v spominsko knjigo vpisana, sta Anton Razinger in Ivan Krulec, učitelja iz Ljubljane, leta 1890. Prvi slovenski vpis pa je: »Na planincih solnce sije, na planincih lušno je«! podpisani sta gospodični Julija Bevk in Vekoslava Koblar, četrtoletnici ljubljanskega učiteljišča.

Nekaj sem v knjigi še konstatoval, kar bi stavil vsem upravištvo planinskih koč za zgled. Dr. Stanislav Prahenský, znani češki turist, z večjo družbo, je 8. julija 1904 k imenu pristavil nekatere dostavke v češkem jeziku. Neki šovinist Italijan se je temu rogal. Società Alpina Friulana pa je dala žaljive opazke prečrtati, tako da

so nevidne, s pristavkom: »Briše se kot nepotrebno in žaljivo«; sledi podpis dotičnega odbornika. In letošnji nadzornik kože mi je samozavestno izrekel: »Nam je vsak ljub gost, kdor stopi pod našo streho. Obžalujemo le, da ne moremo konec storiti pobalinstvu turistov, ki so pri tem mnogokrat iz boljših krogov in zavzemajo pozicije v socijalnem življenju.« V koči sem dobil tudi slavnostno knjižico ob 25 letnici Società Alpina delle Giulie v Trstu. Natisnjene so v njej krasne misli iz širne Italije od prvih učenjakov in veljakov, iz Turina, Milana, Rima, Benetk, Genove, Firence in Pavije. Posebno lepa je dedikacija:

»Chi più ama la patria terra, più la studia; chi più la studia, più l'ama.« (Bolj ko ljubiš domačo zemljo, bolj jo proučuješ; bolj ko jo proučuješ, bolj jo ljubiš.) — (Carlo de Stefani.)¹⁾

In mi!

Spomini in načrti.

Dr. Fran Tomišek.

(Dalje.)

4. Planinska kupčija na Križu.

Nemirna kri me je gonila križem po naših planinah kakor kakega gorskega »večnega Žida« Ahasverja, zaradi velike pregrehe obsojenega, da brez miru potuje po — gorah. Hkratu me je prešinil res nekak židovski duh: spustil sem se v najrazličnejše — planinske kupčije. Bil sem v eni osebi kupec, mešetar, zemljemerec, notar in pisar, in zato se mi je zlahka posrečilo nakupiti po najraznejih krajih svet za naše nove planinske naprave, n. pr. vrh Golice, kamor smo potem postavili Kadilnikovo kočo, vrh Rudnice, Zelenico pod Triglavom, vrh Črne prsti i. t. d.

Posebno me je pri tem mikala Razórska skupina, ta do tedaj neobdelani in zapuščeni, a tako divni planinski svet. Ob svojih obhodih leta 1902. sem se živo overil o potrebi primerne postojanke v bližini Razóra in sem preko zime tudi takoj začel natihoma zbirati potrebne pomočke in podatke za nakup.

V Kranjski gori, kjer je soseska lastnica severnega dela Razóra in pogorja ob Križu, je bilo treba največje previdnosti. Tam nas je nekaj let prej zadel hud udarec. Naše društvo je hotelo postaviti ob

¹⁾ Na str. 9., 4. vrsta od spodaj čitaj: »Peruciars«.

Vršiču pod Mojstrovko planinsko kočo; posebno odposlanstvo — na čelu mu župnik Aljaž — je bilo že izbralo prostor za novo kočo: prav tam, kjer stoji danes Vossova kočica! Ob povratku po tem ogledu pa je neki vplivni kranjskogorski občan izdal naš namen — in prehitelo nas je nemško planinsko društvo s pomočjo svojih zaupnikov.

Enakega naskoka smo se morali bati tudi ob izvršitvi naših naprav v Razórski skupini. Zato smo najprej nameravali postaviti novo kočico kot središče teh naprav na trentskem svetu, in gospod vikar Abram, naš »Trentar«, nam je kaj hitro izposlovaj dovoljenje, da stavimo kočico na Križkih Podeh, bodisi ob jezeru pod Splevto, bodisi ob gornjem Križkem jezeru.

Ko smo pa leta 1903. pričeli priprave za naše nove pote, mi sporoči prijatelj Trentar, da hočejo Nemci, opiraje se na pritisk svojih vodnikov in druge vplivne gospode, kupiti od sosese kranjskogorske nekje na Križu svet za novo svojo kočico. Nameravali¹⁾ so torej poseči prav v središče naših načrtov in naravnost zatreti naše delo v Razórski skupini.

To poročilo me je spravilo na noge. Nenadoma sem nabasal v nahrbtnik mape in druge zemljemerske potrebščine in hajdi v — Kranjsko goro! Tam sem se hitro uveril, da je med domačini precejšen odpor proti omenjeni prodaji sveta in da nasprotuje temu posebno načelnik občinskega gospodarskega odseka, gospod Alojzij Peterman, dočim je jako naklonjen našemu društvu. Zato je bil takoj pripravljen, nas podpirati pri nakupu za našo novo kočico potrebnega sveta ob Križu.

Vsled tega sem sklenil, si takoj ta dan ogledati primeren prostor in ga odmejiti za nakup; to pa se je dalo veljavno izvršiti samo ob navzočnosti soseskinega pooblaščenca; zato mi je gospod Peterman določil za spremljevalca člana gospodarskega odseka, Gregorja Žrjava, p. d. Kravanjo.²⁾ Kravanja dotlej še ni bil hodil čez Križko steno in tudi meni ta pot še ni bila znana; ker se pa nisva smela muditi z iskanjem steze, sva morala dobiti vodnika. Nemudoma je gospod Peterman naročil vodnika Rogarja (»Korobidlja«), ki ga je poslal kar naprej v Pišnico,

Bil pa je že tudi skrajnji čas za odhod — nekako opoldne — in gospod Peterman je kar dvomil, da se morem še do večera vrniti. Po kratkem okrepčilu sva torej tudi jaz in Kravanja odrinila. Oba

¹⁾ Kako smo ob nje trčili tudi koj potem, ko so naši delavci pričeli nadelovati pot na Razór, sem omenil že v zadnji številki.

²⁾ Gregor Žrjav je sedaj naš vodnik.

Krofička

Ojstrica

Planjava

Frischaufov dom na Okrešlju (1400 m).

Vodnikova koča na Velem polju (1693 m).

mlada in poskočna, eden dolg, drugi kratek, oba pa dobre volje — zavedajoč se, da hodiva po važnem opravilu — sva jo mahnila s pravim planinskim korakom navzgor po Veliki Pišnici.

Početkoma sva srečavala po več gruč mestnih izletnikov; gizdave dame so naju kaj prezirno motrile; duše mi! da jim nisem vračal pogledov; saj je bila zastopana prav na debelo le častitljiva romanska starina, na vse pretege si-si-sikajoča.

Na skalnatem pomolu kraj šumečega potoka¹⁾ se je bila utaborila celo neka slikarica, ki me je kaj čudno objela s svojim velikimi sanjavim umetniškim očesom — kar potuhnil sem se mimogredé, da me ne vjame v svoje motive.

Bolj zanimiva je postala pot šele ob »Črnem« studencu, eno uro hoda od Kranjske gore. Odtod se že začne odpirati gorski svet. Prisojnik, ki kraljuje v ozadju Pišnice, raste višje in višje iznad doline in na širji planoti, kjer odboči preko potoka na desno pot proti sedlu Vršiču, stojimo že tik pod velikanom.

Tukaj se razhaja na levo (proti vzhodu) divji gorski kot Krnice, koder vodi pot proti Križu. Na jugu obdajata Krnico široki Prisojnik in ostri Razór; visoko gori v ozadju prehaja greben Razóra v široko sedlo, ki drži kot dolg skalnat hrbet proti severu — to je Križki prelaz — potem pa se zaokroži proti nam grozna, nepristopna stena Škrlatične skupine; posamezni vrhovi se od tod ne razločujejo dobro, ker je n. pr. vrh Rógice²⁾ (2682 m) bolj v ozadju za sprednjim grebenom — ponosno pa kipi proti nebu glavni vrh te skupine, divja Škrlatica³⁾ (2738 m), ki je po visočini v Julijskih Alpah prva za Triglavom: globoko plazovito sedlo jo loči od nižjega severnega predgorja, Visoke Pónice⁴⁾ (2592 m) in Lipnice, ki obkrožujeta s svojimi odrastki Krnico na severni strani.

Vsa Krnica se od vhoda dobro pregleda; spodaj jo pokrivajo širni bukovi gozdi, nad njimi je ozek pas temnega ruševja, potem pa se dviguje kotlina s strmimi, precej skalovitimi rebri do visokega, plazovitega kota pod Križko steno. Prvi pogled ti pokaže, da na poti do pod stene ne bo kakih posebnih težav.

¹⁾ Tudi potok se zove Pišnica ali Péšnica, kakor pravilneje izgovarjajo stari Mojstranci po obilnem pesku, ki ga znaša hudournik v dolino.

²⁾ Mojstranci jo imenujejo tudi Rógljico (rogelj).

³⁾ Tudi Suhi plaz; to ime pa velja bolj za masiv Škrlatične skupine, koder so res razsežni plazovi grušča. Za vrh je pravilnejše ime Škrlatica, ki se tudi edino rabi v Kranjski gori, Mojstranci pravijo tudi Škrlátarica.

⁴⁾ = Póldnice; specialna karta jo napačno imenuje »Punico«; tudi vrisana je preveč proti severu od Škrlatice. Razlikovati jo je od Velike Pónice (2280 m) nad Planico.

Zato pogumno naprej!

Po dobrem kolovozu dospeva v malo minutah do široke peščene struge, poleti večinoma suhega potoka Krnice. Tam naju je čakal vodnik Korobidelj, ki pač ni vedel, zakaj hodim na Križ; čudil se je, da prihajam tako pozno, in mi obetal, da bomo morali kje v pečinah prenočevati. Očividno je malo zaupal mojim turistovskim zmožnostim; saj me ni poznal in bržkone je mislil, da jemljem samo radi svoje varnosti dva vodnika s seboj.

Ker je bil Korobidelj v službi nemškega društva, mu nisem smel dajati pojasnil, hotel sem mu pa pokazati, kako hodijo slovenski planinci na Križ. Obdržal sem svoj enakomerno brzi korak, dasi je postajala pot strmeja in strmeja; počivati med potom pa itak ne znam. Dokler smo hodili, prekoračivši strugo Krnice, po široki gozdni poti po hladnem bukovju, me je Korobidelj pač še hvalil. Zadovljen je bil še tudi z menoj, ko smo v pičle pol ure dospeli do širnega ruševja, ki se razteza od vznožja Razóra do sipin pod Škrlatico — tukaj sem nehote postal, da občudujem divno okolico.

Po dnu doline je nagromaden podolžen pomol iz samih ogromnih črnih skal, omrežen z redkim ruševjem; na obeh straneh tega pomola se vijeta široki sipini, koder drvé v spomladnem času plazovi in vodovje: na naši strani izpod začrnelega Razórskega masiva, na nasprotni strani pa izpod navpik odsekane, rušeče se dolge stene Rógice in Škrlatice; z jasnih višav nam groze silni vrhovi Razórskega in Škrlatičinega pogorja in njih raztrgani grebeni zbrani v ozek, mogočen gorski kuloár, ki mu po divjoti v naših Alpah ni para. Kakor te straši pogled na ta samotni dom gorskih vil, tako te vabi nazaj v nižavo prijazna, s temnimi gozdovi pokrita Pišnica, ki jo odtod pregledaš skoro do Kranjske gore. (Dalje prih.)

Čez Vesuvij v Pompeje.

Dr. V. Korun.

Bilo je vroče julijsko popoldne leta 1907, ko sem se vozil iz Rima proti Napolju. Direttissimo (brzovlak) je drdral s prav vražjo naglico. Mudilo se mu je, da se je na celi dolgi progi utegnil ustaviti samo trikrat ali štirikrat. Vozovi so ječe poskakovali, drevesa in redka poslopja pa so bliskoma

huškala mimo. V bližini Kapue pa smo pridrveli v divji ciklon. Zatulilo je okrog vozov, okna so zaklepetala, s cest so se pa vzdignili neprodorni oblaki umazanega prahu. Nastala je malodane nočna tema; zabrnele so lučice v kupejih, po šipah pa so začele udarjati debele kaplje. Toda to ni trajalo dolgo. Ko je hlaпон parkrat globoko zasopel, da so se vozovi škripaje pretegnili, bili smo že zopet izven nevihte. Vnovič se nam je nasmejalо modro južno nebo na katerega večerni strani je veličanstveno žarela solnčna obla, žgoč in paleč, da se je tresavica delala v zraku.

Na levi tja proti jugovzhodu pa se je, kakor da bila vzrastla iz tal, prikazala na samem stoječa gora. Po obliki in visokosti bi se v prvem hipu dala primerjati z našim Krimom. Toda čim bliže je vlak prihajal Napolju, tem natančneje so se odkrivale njene posebnosti. Postajala je podobna prisekanemu stožcu in kazala se je gola skoraj tik do vznožja. »To je Vesuvij« (Vezuv), sem si mislil. In res, ko sem pogledal na zemljevid, sem se potrdil v svojem mnenju. Le dvojega si nisem znal razložiti: kako da ni videti dima in kaj pomenijo na sicer rujavi goloti njenega pobočja bele lise, slične sneženim plastem naših gora v pozni pomladi ali zgodnji jeseni. Prevzelo pa me je čustvo veselega presenečenja, kakršno navda človeka, kedar se mu izpolni dolgo gojena želja.

Ko sem se pa tisti dan izprehajal po prekrasni napoljski obali Santa Lucia, kjer se vrši vsak večer mestne elegance korzo s konji, pa tudi z mulami in osli, sem pač videl, ker je bil zrak zelo čist, kako se vije redek belkast dim Vesuviju iznad vrha. To vam je potuhnjenec! Kadar je miren, jedva opaziš, da je ognjenik; kadar pa zbesni v svojem drobju, tedaj razsaja, da tri ure naokrog trepeče človek in žival pred njegovo jezo.

Daljnogled mi je pa tudi pojasnil, kaj so bele proge na njegovem pobočju. Visoki ograjeni zidovi so, ki so si jih napravili lastniki spodaj ležečih vinogradov in vrtov, da so za prvo silo zavarovali svoje nasade pred pepelom in lavo, ki se o izbruhu vali Vesuviju iz žrela.

Toda vse to sem si drugi dan od blizu ogledal in sicer na poti navzgor prav lagotno in brez posebnega truda; ker tura na Vesuvij, ki je visok 1300 m, ni nikakor naporna, ako se držiš Cookovih naprav in njegovih nasvetov. Da je to res, pojasni naslednje.

Šel sem v napoljsko filijalko svetovnega potovalnega biroa Cook ter pokazal legitimacijo, ki sem si jo za 15 frankov že v Ljubljani naročil iz istega zavoda filijalke na Dunaju. Ta mi je

dajala pravico, da se brez nadaljnjih stroškov in kakih neprilik popeljem na Vesuvij do tja, kamor je bila vožnja tačas mogoča, to je, iz Napolja do Vesuvijevega vznožja po železnici, od vznožja do nekako dobre polovice hriba pa z zobčno električno. Do izbruha leta 1906. pa se je bilo mogoče peljati skoraj do vrha po vzpenjači, znani v napolitanski narodni pesmi pod imenom »funiculi-funicula«. Takratni izbruh pa je bil to »funiculo« zasul in uničil, tako da je sedaj treba kako poldrugo uro hoditi peš ali pa jezdit. — Vse te naprave so last firme Cook, katere glavna centrala je v Londonu, ki pa ima svoje filijalke v vseh večjih evropskih mestih.

Z legitimacijo v roki sem se torej oglasil pri Cooku in tu se mi je reklo, da naj pridem naslednjega dne ob devetih zjutraj pred pisarno. Ker pa je bil družbin omnibus že zaseden od izletnikov, ki so bili namenjeni takisto na Vesuvij, preskrbela mi je firma na svoje stroške izvoščeka, da me je popeljal na postajo. Sedajočemu na voz pa mi je pisarniški vodja rekel, naj ne dajem nikomur napitnine, češ da so uslužbenci že od firme plačani in se z napitnino samo razvadijo, in nadalje, da naj nič ne zaupam domačinom. »Ti ljudje so krvosesci«, je pristavil; »če se jim udaste, vam bodo izsesali kri in mozeg«.

Tako poučen o krvoločnosti — kri je seveda denar — ljudij, s katerimi imam priti v dotiko, sem nastopil pot na Vesuvij; gor grede je šlo vse lepo gladko in po programu. Sedši v električni voz, sem se ozrl najprej po svoji sopotniški družbi. Štela je kakih dvajset oseb obojega spola in je govorila angleški. Bili so Amerikanci. Značilno za nje je, da krdeloma tekajo po galerijah slik in muzejih; cela četa ima najetega samo jednega cicerona, ki ga, obstopivši v polukrogu, z Baedekerjem v roki zvesto poslušajo, ko jim razlaga umetnine. Tako imajo vsi od njega dobiček, stroški zanj se pa lepo porazdele. Pomembno je tudi to, da med njimi ne najdeš niti jedne lepe dame. So ali starikave matrone ali pa še nedorasle deklice. To pa baje zaraditega, ker hodijo Amerikanke na daljna potovanja navadno, preden se poročijo, ali pa ko dorastejo njihovi otroci, češ, kot mlade matere se posvečajo gospodinjstvu in vzgoji.

(Dalje prihodnjič.)

Izprehodi po Gorjancih.

Jakob Zupančič.

(Dalje.)

Spomladi je tu polno cvetja, zlasti kukavic (Orchis) je vse pisano. Pa tudi tice kukavice se kaj rade oglašajo tu okrog. Ko je nekoč moj radovedni spremljevalec zaslišal kukavico, spomnil se je prizora v Sienkiewiczovem romanu »Z ognjem in mečem« in je vprašal kukavico za prihodnost. Bil pa je prav takrat do ušes zaljubljen; zato je zaklical: »Koliko let bom užival zakonsko srečo s svojo izvoljenko?« Kukavica mu je napela 12 let. »Presneto malo«, je zagodrnjal; nato je vprašal še enkrat: »Koliko dece bova imela?« Kukavica pa mu je zapela: enkrat, dvakrat, trikrat, . . . devetkrat, desetkrat . . . — oh! vsako leto eden — kukavica pa je pela še dalje — enajstkrat, dvanajstkrat. . . — kaj, sami dvojčki? — . . . ali kukavica je še vedno pela. Kot nepristranski spremljevalec sem štel do štirideset; potem sem imel dovolj tudi jaz . . .

Že smo pri izviru znamenitega studenca Gospodične (822 m). Studenec izvira v prstenih tleh izpod mladih bukev v precejšnjem curku. Voda je hladna in jako dobra. Vsakdo se tukaj pomudi, ker je to zadnji večji studenec na severozahodni strani sv. Gere. Trdina nas je seznanil s pripovedko, kako se je tukaj stara grajska gospa iz Mehovega kopala in pomladila v lepo gospodično. Sicer pa ljudje preveč slavijo in hvalijo vodo iz studenca Gospodične. Reklamirali so jo svoj čas za novomeški vodovod, čeprav je premalo vode in je predaleč v Gorjancih. —

Od studenca gre na desno stezica do lovske koč, ki je pred leti deloma pogorela. Zaznamovana pot pa krene na levo v hladni gozd po kolovozu, ki je zelo izvožen in razoran in ponekod precej blaten. Pot se vije potem dobre četrte ure prav položno ob pobočju Skrajnega vrha, na levo pod njim pa je jarek v Kotéh. Ravno na ovinku, deset korakov pod kolovozom, je zadnji studenec s pitno vodo. Vodica teče po jarku v Kotéh in se zbira niže doli v Šumeč potok. Za ovinkom pride od leve strani po gorskem hrbtu pot iz Gabrij čez Jugorje. Od tod dalje se spušča breg na levo v dolino Vrtaškega potoka pod Črnim vrhom, ki tvori zahodni odrastek Kukove gore. Kmalu pa nas iznenadi prava železna cesta, ki nas spremlja v večjih in manjših ovinkih do sedla med sv. Gero in sv. Miklavžem do Krvavega kamna. Zagledali bi jo bili lahko že

par sto korakov nad Gosposdično, ker je izpeljana od gorjanske žage (ali »fabrike«) onkraj Gorjancev v dolini Velikega Paleža in teče v velikanskem ovinku okrog Skrajnega vrha mimo lovske koč, nad Gosposdično in proti Krvavemu kamnu. Žago so v oktobru l. 1904. opustili in železna cesta je zapuščena. Pred tremi leti cesta še ni bila razdrta. — Že smo pri Krvavem kamnu, na znamenitem sedlu Kukove gore, »kjer se ležejo orli in nevihte«.

Krvavi kamen (920 m) je dober meter visoka in široka piramidasta skala v senci mlade jerebice in nekako skrita za leskovim grmom ter ima razne barvane in izklesane napise. Najbolj se blesti napis »S. P. D.« in letnica 1905. Tega kamna so se kajpada polastile narodne pripovedke.

Najbolj ginljiva je ona, ki je podobna zgodbi o filenskih bratih. Kranjci in Hrvatje (Vlahi) so hoteli določiti mejo, pa so poslali neko jutro poslance iz sosednjih mejnih vasij, naj določijo mejo tam, kjer pridejo skupaj. Hrvatje so odrinili jako zgodaj od doma, da bi prehiteli zaspane Dolenjce. Na sedlu trčijo skupaj. Ko pa vidijo Kranjci, da so jih Vlahi prevarili, jih pobijejo in na licu mestu pokopljejo; zato se še dandanes ta kraj imenuje Krvavi kamen.

(Dalje prihodnjič.)

Društveni vestnik.

Umrli člani. — Gospod Pohlin v Radovljici.

Novi člani. — Koroške podružnice: ga. Novak Angela, trgovčeva soproga v Sinčivasi; gdč. Černic Ana, učiteljica v Škofičah; gg. Primoschitz Ludvik, učitelj v Celovcu; Fajnik Janez, učitelj v Tunelu. — Podravske podružnice: gg. Stibler Miloš, potovalni učitelj v Celju; Dobnik Hinko, veleposestnik v Zrečah; Robnik Franc, ključavničar v Mariboru; Robnik Jožef, kolar v Rušah. — Savinjske podružnice: gg. Ivan Hočevnar, hišni posestnik in krojaški mojster; Milko Hrašovec, pravnik; Fran Hrašovec, pravnik; Dragotin Vračko pravnik. (Vsi v Celju.) Anton Čede, medicinec v Gradcu; Viktor Turnšek, inžener v Nazarjih; Fran Papež, posestnik na Ljubnem; Matija Goričar, stavbenik v Mozirju; Janko Serneč, c. kr. sodnik v Gornjem gradu. — Tržaške podružnice: gg. dr. Staré Egon, odvet. kandidat; Meža Miloš, c. kr. polic. koncept. praktikant; Kuščar Ludovik, dijak. (Vsi v Trstu.)

Planinski ples. — Vse člane in prijatelje opozarjamo še enkrat na letošnji IV. planinski ples, ki ga priredi osrednje društvo v Ljubljani dne 1. februarja v vseh prostorih Narodnega doma. Vabila so se že razposlala, zunanji člani jih dobe kot prilogo Pl. Vestnika. Kdor vabila ne bi sprejel, a je želi dobiti, naj se oglasi pri odboru, ali pa na dan plesa zvečer od 6. ure naprej pri blagajni. Planinski ples bo največja prireditev letošnjega predpusta. Izdatno bo

preskrbljeno i za zabavo i za okrepčila; kajti postavljenih bo 12 (reci dvanajst), z zelenjem okrašenih paviljonov, kjer se bodo prodajale cvetice, šampanjec, slaščice, vino več vrst, mrzle jestvine ter kava in čaj, vse pristno blago, po nizkih cenah. Oskrbo pri paviljonih je prevzel številen damski odbor (106 gospá in gospic l)

Društveni odbor izzda posebno knjižico, kjer poda poleg plesnega reda in šaljivega dela tudi popis prireditve z navedbo vseh paviljonov in pri njih sodelujočih dam — pač dobro došel kažipot in spominek. Naposled še naglašamo, da se vsa prireditve vrši, kakor doslej vsakikrat, čisto »po domače.«

Obzor.

Sankališče „Belvedere“ v Bohinju. — Deželna Zveza za tujski promet v Ljubljani se je z vso vnemo zavzela za to, da ustanovi v Bohinju novo moderno postojanko za zimski šport. Kolike važnosti je tako zbirališče, nam kaže živahni svetovni promet, ki se razvija po takih postojankah v Švici in po severnih avstrijskih Alpah. V naših južnih deželah pa res ni boljsega kraja za zimski šport nego v Bohinju, v osrčju Julijskih Alp, kjer nas dolga zima kaj bogato obdaruje s snegom in mrazom, kjer imamo veliko, bajno Bohinjsko jezero, obsežna pobočja, povsod krasen razgled po planinah in posebno po Triglavski skupini, kjer pa so tudi kar najugodnejše prometne razmere, postaja svetovne železnice in več dobrih hotelov: Grand Hotel Triglav, Hotel Rodica, Hotel Markež i. t. d.

Po daljših skrbnih pripravah je priredila letos Deželna Zveza veliko športno sankališče v Bohinjski Bistrici. — Na severnem pobočju Črne prsti leži majhno selišče Ravne (917 m), razprostirajoče se po prijazni planoti, odkoder je popolnoma prost pogled po Bohinjski dolini in Triglavskem pogorju. Tukaj se pričinja sankališče. Tir, ki je izvršen približno v smeri jahalne poti proti Bohinjski Bistrici, vodi najprej bolj po ravnem, hkratu pa jo zavije strmo navzdol v zapadni smeri do nižje ležečih pašnikov, ki jih obkroži v lahkem strmcu, potem krene, sem in tja se vijoč, v ozek jarek, ki vodi najprej polagoma skozi gozd, nato pa prehaja v precej strmo drčo, spodaj odboči tir na desno, smukne preko kratkega, ostrega končnika in vodi potem v lahkem enakomernem strmcu mimo ličnega paviljona za okrepčila do bližnjega konca (»cilja«) sankališča. Paviljon je oddaljen od Grand Hotela Triglav le pičlih 10 minut. Strokovnjaki priznavajo, da je to športno sankališče prve vrste.

Slavnostna otvoritev se je vršila ob mnogobrojni udeležbi in ob sviranju vojaške godbe iz Gorice dne 3. januarja. V imenu Deželne Zveze je nje ravnatelj, gospod dr. Val. Krisper, pozdravivši vse navzoče, očrtal pomen novega sankališča, ki se naj imenuje »Belvedere« (lepo razgledišče), in ga je izročil prometu. Koj nato so bliskoma pridrseli elegantni sankachi, ponajveč člani ljubljanskega Športnega kluba, in pričelo se je živahno sankanje, ki je trajalo do noči. Otvoritve se je udeležilo tudi predsedstvo S. P. D. in več njegovih odbornikov-sankačev.

Slovensko Planinsko Društvo kar najprisrčneje pozdravlja to športno priredbo, ki bo pozimi planincem nadomeščala pohod po planinah, splošno pa seznanjala širše kroge z lepoto naših planinskih krajev.

T.

Kranjski deželni zbor. — Ob pravkar završenem zasedanju kranjskega deželnega zbora je bil odobren proračun, ki vsebuje tudi podporo Slovenskemu Planinskemu Društvu. — V častnem spominu naj nam ostane govor dež. poslanca gosp. župnika J. Pibra, ki je ob odobravanju slovenskih poslancev laskavo priznaval zasluge našega Društva. Hvala mu!

Podpora. — Mestni obč. svet ljubljanski je podelil našemu Društvu poleg redne letne podpore (600 K) še izredno podporo 400 K. Iskrena zahvala!

Naše slike.

a) *Vodnikova koč na Velem polju* (1693 m). Na mičnem zelenem Velem polju ob potih iz Bohinja na Triglav je zgradilo Slovensko Planinsko Društvo leta 1895. to manjšo kočo, ki ima kuhinjo, obednico s skupnim ležiščem (6 blazin) in podstrešje. Oskrbuje se v letni sezoni (od 1. junija do 15. septembra) in je prav dobro došla postojanka ob turah na Triglav. Lansko leto se je na Velem polju postavila moderna planinska mlekarna; vsled tega lahko postane Velem polje sčasoma še planinsko letovišče. Slika nam kaže Vodnikovo kočo od južne strani; nad njo se dviguje skaloviti Vernar (2224 m), na levi gleda iz izozadja Triglavsko predgorje.

b) *Frischaufov dom na Okrešlju* (1460 m). Prijazna planina Okrešelj leži približno pol ure nad znamenitim slapom Savinje ob vzhodu Rinke; koder je bil svoj čas razsežen lednik, ki še danes kaže mnogo znakov ledniške dobe (glej F. Seidl, Kamniške ali Savinjske Alpe, II. zvezek str. 209—210), tam so sedaj bujno cvetoči pašniki. Ob robu proti Logarskemu kotu je postavila Savinjska podružnica leta 1908. ponosno turistovsko zavetišče — Frischaufov dom — ki ga vidimo v zelo zmanjšanem merilu v sredi naše slike. Zgradba je v enem delu zidana, sicer pa lesena in ima veliko klet, kuhinjo, dve obednici, 5 posameznih sob in veliko skupno ležišče — sploh je moderna turistovska stavba, pripravna za planinsko letovanje. Slika nam kaže pogled na Ojstričino skupino; v sredi je krasna piramida Ojstrice (2350 m), na levi Krofička (2035 m), na desni pa mogočna Planjava (2392 m). Med Frischaufovim domom in tem gorovjem leži globoka vdolbina — Logarski kot — na sliki seveda nevidna. (Klišej je last Slovenske Maticе).
T.

Posebna priloga. Današnjemu listu je za člane zunaj Ljubljane priloženo vabilo na planinski ples. (Prim. zgoraj str. 34. !)

Na znanje! Zaradi pičlega prostora je uredništvo za to številko moralo odložiti več gradiva, zlasti ves predel »Slovstvo«.

Vsebina: — Janko Mlakar: Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (Str. 21). — Dr. H. Tuma: Strma Peč (Monte Cimone). (Str. 25). — Dr. Fran Tomišek: Spomini in načrti. (Str. 27). — Dr. V. Korun: Čez Vesuvij v Pompeje. (Str. 30). — Jakob Zupančič: Izprehodi po Gorjancih. (Str. 33). — Društveni vestnik: Umrli člani, Novi člani, IV. planinski ples. (Str. 34). — Obzor: Sankališče Belvedere v Bohinju. (Str. 35). — Kranjski deželni zbor, Podpora (mestn. obč. sveta ljublj.). (Str. 36). — Naše slike: Vodnikova koč na Velem polju, Frischaufov dom na Okrešlju. (Str. 36).